

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ,
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІРИ**

Матеріали

науково-практичного круглого столу

(м. Суми, 23 січня 2026 року)

Суми
Сумський державний університет
2026

СКЛАД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

Володимир УСТИМЕНКО, д-р юрид. наук, проф., директор ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова НАН України», член-кор. НАН України, член-кор. НАПрН України, заслужений юрист України;

Руслан ДЖАБРАІЛОВ, д-р юрид. наук, проф., заст. директора з наукової роботи ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова НАН України»;

Богдан ДЕРЕВЯНКО, д-р юрид. наук, проф., провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова НАН України»;

Людмила РУДЕНКО, канд. юрид. наук, доц., доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки СумДУ;

Марія ПЛОТНИКОВА, канд. юрид. наук, доц., доцент кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ;

Ольга ШВАГЕР, канд. юрид. наук, асистент кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ

*Рекомендовано до видання
рішенням вченої ради*

*Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 7 від 05.02.2026 року)*

Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри : матеріали науково-практичного круглого столу (м. Суми, 23 січня 2026 р.). – Суми : Сумський державний університет, 2026. – 833 с.

До збірника увійшли тези доповідей та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, які брали участь у науково-практичному круглому столі «Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри», присвяченому актуальним питанням правового регулювання ринків фінансових послуг в Україні та Європейському Союзі.

Кадала В. В.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА: ПРАВОВІ СЕГМЕНТИ, СТАБІЛЬНІСТЬ
ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ, ВОЄННИЙ КОНФЛІКТ.....37

Karpenko R. V.

FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE DURING
THE WAR AND POST-WAR PERIODS:
LEGAL AND SECURITY DIMENSION..... 42

Корнева Т. В., Сірочук І.В.

ВПЛИВ ПОДАТКІВ ТА РЕВЕРСНОЇ ДОТАЦІЇ
НА ФІНАНСУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ..... 44

Маланчук Т. В.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
РОЗРАХУНКІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІРИ..... 49

Мохнєв С.С.

ІНСТИТУЦІЙНІ МОДЕЛІ ТА СТАНДАРТИ НАГЛЯДУ ЗА
ПРОФЕСІЙНИМИ УЧАСНИКАМИ РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ
АКТИВІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....53

Плотнікова М. В.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ У КОНТЕКСТІ ЗМІН У РЕГУЛЮВАННІ
ПЛАТІЖНИХ ПОСЛУГ В ЄС.....57

Попович Т. Г.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КОЛЕКТИВНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ
СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....61

Тубань О. В.

ПИТАННЯ ЛЕГІТИМАЦІЇ ОПЕРАЦІЙ ІЗ КРИПТОВАЛЮТОЮ
В КОНТЕКСТІ НАМАГАННЯ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС.....65

Цветков А.М.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОГО
НАГЛЯДУ ТА БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....69

protection of the collective interests of consumers and repealing Directive 2009/22/EC. Official Journal of the European Union. 2020. L 409. P. 1–27.

ПИТАННЯ ЛЕГІТИМАЦІЇ ОПЕРАЦІЙ ІЗ КРИПТОВАЛЮТОЮ В КОНТЕКСТІ НАМАГАННЯ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС

Тубань Олександр Вікторович

*аспірант Науково-дослідного інституту приватного
права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака
НАПрН України*

Ще кілька років тому криптовалюта в Україні перебувала у «сірій зоні». Купувати й продавати її було можна, але жодних чітких правил для ринку не існувало. У 2022 році Верховна Рада прийняла закон «Про віртуальні активи» [1]. Це був важливий крок уперед: держава вперше визнала криптовалюту майном, яким можна володіти та розпоряджатися. Закон також відкрив шлях до легальної роботи криптобірж та надав власникам право на судовий захист. Але на практиці цього було недостатньо – не було визначено чіткого механізму оподаткування та контролю, тому ринок залишався у невизначеності. Це станеться, коли набере чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні».

Відсутність законодавчого регулювання відносин із криптовалютою в Україні та їхнє доволі широке прийняття та використання як у світі, так і в Україні, породжує низку ризиків під час використання криптовалюти у господарській діяльності. Головна проблема полягає у невизначеності та незрозумілості, яким чином контролюючі органи будуть сприймати операції з використанням криптовалюти, адже навіть в усіх наведених вище роз'ясненнях фіскальної служби є слова про необхідність розгляду кожного конкретного випадку виникнення податкових відносин. Також під час бартерної операції з віртуальними активами бізнес зустрічається із проблемою доведення еквіваленту вартості криптовалют у гривні з метою

визначення бази оподаткування. Лише адекватне законодавче врегулювання дозволить не тільки бізнесу нормально вести операції з криптовалютою, але й взагалі вивести сферу віртуальних активів з тіні чогось напівзабороненого.

Необхідність легалізації віртуальних активів пояснюється великою кількістю користувачів криптовалюти в Україні. З року в рік зростає кількість посадовців, які офіційно декларують цифрові активи. Україна входить до числа країн світу, де криптовалюти використовуються найбільше, та посідає шосте місце у світі за рівнем впровадження криптовалют. На сьогодні у Цивільному кодексі України є поняття «цифрова річ», до якої належать віртуальні активи [2]. Також термін «віртуальні активи» зустрічається у законодавстві про запобігання відмиванню коштів. Так, у чинній редакції Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року термін «віртуальні активи» зустрічається тринадцять разів [3]. Тіньовий обіг криптовалюти створює значні проблеми. Зокрема, державний бюджет не отримує податки з доходів від цього бізнесу. Криптовалюта часто використовується, щоб обходити обмеження Національного банку України на виведення валюти за кордон.

Певним позитивом є легітимація криптовалюти Кодексом України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року [4]. Відповідні доповнення до тексту Кодексу були внесені уже у 2023 році, однак до набрання чинності Законом України «Про віртуальні активи» [1], оскільки він і досі не набрав чинності. Дослідники позитивно оцінюють внесення доповнень до Кодексу України з процедур банкрутства, зокрема зобов'язання боржника перед відкриттям провадження у справі про банкрутство, введенням мораторію на задоволення вимог кредиторів та процедури розпорядження майном повідомити інформацію про наявні у нього електронні гаманці, їх реквізити та наповнення [5, с. 658].

Хоча в реальності криптовалюти використовуються як альтернатива фіатним грошам (випущеним державою), у розумінні законодавця криптоактиви не є грошима, власник криптоактивів повинен задекларувати таке майно і сплатити податки. Останні треба сплачувати не за фактом володіння таким майном, а із прибутку – різниці між купівлею та продажем криптовалюти. До операцій з

криптовалютами повинна застосовуватися загальна система оподаткування [6, с. 17]. Важливим є те, що віртуальні активи будуть введені у правове поле як явище, як категорія майна, про яке можна вказати у платіжному дорученні банку, за яке можна отримати кошти на розрахунковий рахунок.

Питання легалізації віртуальних активів потребує вирішення вже тривалий час. Необхідність впорядкування цього питання на зріла давно. До того ж Україна намагається інтегруватися до Європейського Союзу. В останньому діє регулювання цифрових валют – Регламент MiCA (англ. Markets in Crypto-assets – ринки криптоактивів) [7, с. 37]. Легалізація криптовалюти в ЄС відбувається через комплексний підхід, що встановлює уніфіковані правила для поставальників криптопослуг, вимагаючи ліцензування, мінімальний капітал та дотримання KYC/AML, дозволяючи їм працювати в усьому блоці, тоді як Україна, як кандидат, прагне імплементувати ці європейські норми для інтеграції свого ринку у 2026-2027 роках, що передбачає офіційне визнання, оподаткування та регулювання віртуальних активів для бізнесу та громадян [8, с. 9]. Ключові аспекти регулювання в ЄС: Регламент MiCA створює єдину регуляторну рамку для криптоактивів та поставальників послуг, забезпечуючи прозорість, захист споживачів та фінансову стабільність; поставальники послуг (VASP) повинні отримати ліцензію для роботи в будь-якій країні-члені ЄС, мати офіс в Європі та відповідати високим організаційним вимогам; вимоги до VASP включають мінімальний статутний капітал (50-150 тис. євро), страхування, суворе дотримання правил обробки даних (GDPR). Україна імплементує європейські норми, щоб гармонізувати свій ринок з цифровим ринком ЄС, включаючи запровадження європейського цифрового гаманця (EUDI Wallet).

В Україні і надалі триває робота над регулюванням криптовалютного ринку. Національна комісія з врегулювання цього питання виступає за жорстке оподаткування, тоді як Міністерство цифрової трансформації пропонує ліберальніший підхід із податковими пільгами та спрощеними правилами. Обов'язково потрібно провести так звану «екосоціальну» податкову реформу. На даний момент все більше європейських країн вносять зміни до податкового законодавства, щоб регулювання цієї галузі фінансів було ефективнішим [9, с. 162]. Відповідно до регламенту MiCA створюється єдина регуляторна база для криптоактивів у всіх 27 країнах блоку. Україні необхідно синхронізувати своє законодавство із цим документом, щоб

забезпечити інтеграцію до європейського правового поля. У цілому ж, гармонізація правового режиму криптоактивів в Україні та ЄС є ключовою умовою для розвитку українського крипторинку. Це особливо важливо в контексті євроінтеграційних планів України.

Література:

1. Про віртуальні активи: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2074-IX (на набрав чинності). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
2. Дученко М.М., Павленко Т.В. Вплив криптовалют на економіку країни. *Гроші, фінанси і кредит*. 2018. № 19. С. 1002–1008 URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/150.pdf
3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 6 грудня 2019 року № 361-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 25. Ст. 171.
4. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. Ст. 74.
5. Беззуб І. Громадська думка про правотворення. *Законодавче регулювання криптовалютного ринку в Україні: оцінки експертів*. 2025. № 12. С. 13–25. URL: https://nbuviap.gov.ua/images/informaciyni_vidanya/grom_dumka/2025/Gromadska_dumka_2025_12.pdf
6. Деревянко Б.В., Коломоєць Т.О., Колпаков В.К. Криптовалюта як об'єкт процедур банкрутства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 655–658. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/158>
7. Доценко О.В. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. *Формування екосистеми ринку децентралізованих фінансових інструментів*. 2025. 196 с. URL: https://karazin.ua/storage/static-content/source/documents/aspirantura/zakhysty/dotsenko/Dotsenko_dis.pdf
8. Дашко І., Череп О., Михайліченко Л. Особливості регулювання криптовалюти у Європейському Союзі. *Галицький економічний вісник*. 2024. С. 7–14. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/90/1347.pdf>
9. Любкіна О., Ткаченко О. До питання імплементації міжнародного досвіду регулювання фінансового активу: криптовалюти. *Світ фінансів*. 2020. № 4 (65). С. 157–167. URL:

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ ТА БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ЦВЕТКОВ А.М.

*кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
Науково-дослідного інституту приватного права
і підприємництва імені Ф.Г. Бурчака НАПрН України (Київ)*

Для розкриття предмета цього дослідження, необхідно звернутись до етимології визначення нагляду. Отже, нагляд (англ. supervision, oversight, control) – це особливий метод фінансового контролю, що полягає у спостереженні за дотриманням об'єктом контролю встановлених чинними нормативно-правовими актами правил і нормативів та проведенні відповідних контрольних дій [1; С. 258]. В свою чергу, особливим видом нагляду є банківський нагляд (англ. banking supervision), специфічною формою якого є інспектування, під яким розуміють інспекційну перевірку.

У Директиві Ради ЄС № 92/121/ЄЕС від 21 грудня 1992 року «Про моніторинг і контроль великих ризиків кредитних інститутів» йдеться про поняття «банківського контролю» [2]. Треба зазначити, що у європейська банківська практика оперує поняттям «нагляд» і це не випадково, адже нині сформована ціла Європейська система фінансового нагляду, що функціонує на двох рівнях (мікро та макро), що створена Європейськими контрольними органами та Європейським комітетом системного ризику, характеризується чітким розподілом повноважень і тісною взаємодією між органами вказаних рівнів, створює одноманітні стандарти надання фінансових, зокрема банківських послуг і забезпечує їх імплементацію в державах-членах. Вважається, що на макрорівні Європейська система фінансового нагляду забезпечує кооперацію та обмін інформацією між національними контрольними органами та Європейськими контрольними органами в особі Європейського банківського

Електронне наукове видання

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ,
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІРИ**

Матеріали

науково-практичного круглого столу

(м. Суми, 23 січня 2026 року)

Відповідальна за випуск О. А. Швагер
Комп'ютерне верстання М. В. Плотнікової

Матеріали друкуються в авторській редакції.
Організаційний комітет не несе відповідальності за точність
наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних,
власних імен та інших відомостей, не завжди поділяє позицію авторів.

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 4,82. Обл.-вид. арк. 5,93.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Харківська, 116, м. Суми, 40007

Свідоцтво про внесення суб'єкта господарювання до Державного реєстру видавців,
виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 8193 від 15.10.2024.